

правовідносин (за Є.І. Фурсою), насправді залишають окреслене питання у стані перманентної невизначеності.

Таким чином, традиційно під спадкуванням або спадковим правоприємництвом розуміється перехід майнових прав і обов'язків від померлого до його спадкоємців, при цьому можна зазначити, що основна сутність спадкування полягає в тому, що сукупність прав і обов'язків, якими володіла людина до смерті, зі смертю не припиняється, а переходить до іншої особи.

Гребенщикова Тетяна Аркадіївна

магістр права, фахівець 1-ої категорії науково-дослідної частини

Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник – д.ю.н., професор Харитонов Є.О.

НЕОТРИМАНІ ДОХОДИ ЯК СКЛАДОВА ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ

У різних нормативно-правових актах під поняттям збитків використовуються різні визначення. Так у Цивільному кодексі України в ст. 22 зазначено, що відноситься до збитків:

1) втрати, понесені в зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки);

2) доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби його право не було порушене (упущена вигода) [1].

Це визначення збитків за своєю суттю є базовим, оскільки визначається основним актом цивільного законодавства. Єдино, що викликає сумнів - це таке формулювання як: «витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права». Неточність визначення збитків в даному випадку полягає безпосередньо в зазначеній фразі, оскільки часто витрати, які виробляє кредитор, не відновлюють порушене право, а скоріше ведуть до відновлення майнового стану, або до недопущення того, щоб постраждала ділова репутація кредитора.

Отже, сенс відшкодування збитків полягає в тому, що в результаті майно кредитора має опинитися в тому становищі, в якому воно знаходилося б у разі, якби боржник виконав зобов'язання належним чином. Реалізація цього завдання, безумовно, вимагає відшкодування кредитору як реальних збитків, завданих порушенням зобов'язання, так і упущеної вигоди.

Поняття не отриманих кредитором доходів як складової частини збитків представляє істотні труднощі для правозастосування. Безумовно, при цьому

необхідно строго слідувати букві закону. Але слід враховувати, що правильне правозастосування в подібних випадках передбачає не наявність гнучкості, що призвело б до відходу від букви закону, а облік при застосуванні однієї і тієї ж категорії неoderжаних доходів до фізичних осіб (що займаються і не займаються підприємницькою діяльністю) і різних видів юридичних осіб специфіки не отриманих ними доходів.

Стягнення неoderжаного прибутку має на меті відновлення майнової сфери кредитора, порушеною боржником. Тому її стягнення є можливим, якщо неoderжаний прибуток був врахований при відшкодуванні вартості втрати майна [2]. Так, при знищенні речі, яка приносить прибуток, кредитор втрачає можливість отримання в майбутньому відповідного прибутку. Однак ж при визначенні вартості втраченої речі за ринковими цінами її здатність приносити прибуток врахована. Тому неoderжаний прибуток в таких випадках не може бути стягнути.

Поняття доходів (неoderжаних) протягом декількох десятиліть використовується в економіці та законодавстві в різних сенсах (як валовий дохід, тобто виручка від реалізації та інші доходи; як валовий дохід за вирахуванням матеріальних витрат; як прибуток). У чинному законодавстві це поняття не розкривається, по крайній мірі, в такому вигляді, який придатний для тлумачення поняття «не отриманих доходів» як виду збитків. Не допомагає тлумаченню поняття «не отриманих доходів» (упущеної вигоди) і звернення до тлумачних і енциклопедичних словників, де в кращому випадку можна знайти вказівку на те, що вигода – це користь. Але – отримання користі (використання) розуміється в цивільному праві як плоди і доходи. Таким чином, звернення до тлумачних словників повертає нас до поняття доходів, на невизначеність якого вище увагу вже зверталось.

До категорії неoderжаних громадянами доходів, які можуть бути стягнуті у вигляді збитків, відносять, зокрема, винагороду, що виплачується авторам творів – об'єктів авторського та суміжних прав, авторам (власникам) винаходів, корисних моделей, промислових зразків, топографії інтегральних мікросхем та інших об'єктів інтелектуальної власності. У вигляді збитків в цьому випадку може бути стягнуто не отриманий дохід за вирахуванням витрат, безпосередньо пов'язаних з отриманням доходів. Якщо інше з достовірністю не встановлено, витрати повинні враховуватися відповідно до нормативів витрат, які враховуються при оподаткуванні сум винагород авторів творів науки, літератури і мистецтва, відкриття, винахід і промислових зразків.

При визначенні величини неoderжаних доходів, які підлягають стягненню з боржника, який порушив зобов'язання, з яке не отримане кредитором валового доходу (виручки від реалізації або іншої операції) слід відняти всі ті витрати, які

не справив кредитор, але які він зробив би з метою отримання того доходу, який реально не було отримано з вини боржника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
2. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 112.
3. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 50-51. – Ст. 572.
4. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст. 144.
5. Розізнана І.В. Поняття та ознаки упущеної вигоди у цивільному праві / І.В. Розізнана // Юридичний науковий електронний журнал. – 2014. – № 2(2014). – С. 23-27.